

МАҚАЛА ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ

Сборниктегі жарияланым деректері / Publication details

Конференция атауы	Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің 85 жылдығына арналған «Досмұхамедұлы оқулары - 2025: Ғылым мен білімнің дамуындағы заманауи инновациялар және жасанды интеллект» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
Conference / RU	Международная научно-практическая конференция «Досмухамедовские чтения - 2025: Современные инновации и искусственный интеллект в развитии науки и образования», посвященная 85-летию Атырауского университета имени Халелы Досмухамедова
Жинақ / Том	Материалдар жинағы, II ТОМ
Күні	17/10/2025
ISBN	978-601-262-617-9
Баспа	ASUPress, 2025, 301 б.
Секция	СЕКЦИЯ №4
МАЗМҰНЫ бойынша №	29
МАЗМҰНЫ бойынша беті	144
Жинақта жарияланған беттері	144-147
Автор(лар)	Каирова Динара Женисовна
Мақала атауы	БИОЛОГИЯ ПӘНІ БОЙЫНША ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БОТАНИКАДАН ПРАКТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЖЫЛЫЖАЙДЫҢ РӨЛІ
Мазмұндағы жазба	Каирова Д.Ж. «Биология пәні бойынша жалпы білім беретін мектептерде оқушылардың ботаникадан практикалық дағдыларын қалыптастырудағы жылыжайдың рөлі»

Ескерту: бұл бет мақаланы сайтқа немесе архивке бөлек орналастыру үшін қосылды; негізгі мақала мәтіні келесі беттен басталады.

«БИОЛОГИЯ ПӘНІ БОЙЫНША ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БОТАНИКАДАН ПРАКТИКАЛЫҚ DAҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЖЫЛЫЖАЙДЫҢ РӨЛІ»

Каирова Динара Женисовна

7M01505 – Білім берудегі биология мамандығының 2 курс магистранты

Х.Досмухамедов атындағы Атырау университеті

Ғылыми жетекшісі: б.ғ.к., қауымдықтырылған профессор Бисенов У.К.

Андатпа

Бұл мақалада жалпы білім беретін мектептерде оқушылардың ботаникадан практикалық дағдыларын қалыптастырудағы жылыжайдың рөлі қарастырылады. Жылыжайдың оқу үдерісіндегі маңызы, оқушылардың ғылыми-зерттеу қабілеттерін дамытудағы орны және тәрбиелік ықпалы талданады.

Кілт сөздер: жылыжай, биология, ботаника, тәжірибе, зерттеу

Аннотация

В данной статье рассматривается роль теплицы в формировании практических навыков учащихся по ботанике в общеобразовательных школах. Анализируется значение теплицы в учебном процессе, ее роль в развитии исследовательских способностей и воспитательный потенциал.

Ключевые слова: теплица, биология, ботаника, практика, исследование

Annotation

This article examines the role of greenhouses in developing students' practical skills in botany within general education schools. The importance of greenhouses in the learning process, their role in fostering research abilities, and their educational potential are analyzed.

Keywords: greenhouse, biology, botany, practice, research

Кіріспе

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты мақсаты – оқушының жан-жақты дамыған тұлға болып қалыптасуына ықпал ету. Биология пәні табиғат құбылыстарын түсіндіріп қана қоймай, тәжірибелік дағдыларды дамытуды көздейді. Әсіресе, ботаника бөлімі оқушылардың өсімдіктер туралы теориялық білімдерін іс жүзінде бекітуге зор мүмкіндік береді. Осы тұрғыда мектеп жанындағы жылыжайдың алатын орны ерекше. Жылыжай – өсімдіктерді жыл бойы өсіруге, олардың даму ерекшеліктерін бақылауға және тәжірибелер жүргізуге қолайлы орта. Мұндай оқу-тәжірибелік база оқушылардың биологиялық білімін тереңдетіп қана қоймай, олардың шығармашылық қабілетін арттырады. Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты мақсаты – оқушының жан-жақты дамыған тұлға болып қалыптасуына ықпал ету. Биология пәні табиғат құбылыстарын түсіндіріп қана қоймай, тәжірибелік дағдыларды дамытуды көздейді. Әсіресе, ботаника бөлімі оқушылардың өсімдіктер туралы теориялық білімдерін іс жүзінде бекітуге зор мүмкіндік береді. Осы тұрғыда мектеп жанындағы жылыжайдың алатын орны ерекше.

Жылыжай – өсімдіктерді жыл бойы өсіруге, олардың даму ерекшеліктерін бақылауға және тәжірибелер жүргізуге қолайлы орта. Мұндай оқу-тәжірибелік база оқушылардың биологиялық білімін тереңдетіп қана қоймай, олардың шығармашылық қабілетін арттырады. Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты мақсаты – оқушының жан-жақты дамыған тұлға болып қалыптасуына ықпал ету. Биология пәні табиғат құбылыстарын түсіндіріп қана қоймай, тәжірибелік дағдыларды дамытуды көздейді. Әсіресе, ботаника бөлімі оқушылардың өсімдіктер туралы теориялық білімдерін іс жүзінде бекітуге зор мүмкіндік береді. Осы тұрғыда мектеп жанындағы жылыжайдың алатын орны ерекше.

Негізгі бөлім

1. Жылыжайдың оқу үдерісіндегі маңызы

Жылыжай сабақ кезінде оқушыларға мынадай мүмкіндіктер береді:

- Өсімдіктердің өсу циклін бақылау;
- Әртүрлі дақылдарды тәжірибеде өсіру;
- Топырақ, су және жарықтың өсімдік дамуына әсерін зерттеу;
- Селекциялық жұмыстарға алғашқы қадам жасау.

Мұндай іс-әрекеттер оқушылардың теориялық білімін практикамен ұштастырады.

Жылыжай сабақ кезінде оқушыларға мынадай мүмкіндіктер береді:

- Өсімдіктердің өсу циклін бақылау;
- Әртүрлі дақылдарды тәжірибеде өсіру;
- Топырақ, су және жарықтың өсімдік дамуына әсерін зерттеу;
- Селекциялық жұмыстарға алғашқы қадам жасау.

Мұндай іс-әрекеттер оқушылардың теориялық білімін практикамен ұштастырады.

Жылыжай сабақ кезінде оқушыларға мынадай мүмкіндіктер береді:

- Өсімдіктердің өсу циклін бақылау;
- Әртүрлі дақылдарды тәжірибеде өсіру;
- Топырақ, су және жарықтың өсімдік дамуына әсерін зерттеу;
- Селекциялық жұмыстарға алғашқы қадам жасау.

Мұндай іс-әрекеттер оқушылардың теориялық білімін практикамен ұштастырады.

Жылыжай сабақ кезінде оқушыларға мынадай мүмкіндіктер береді:

- Өсімдіктердің өсу циклін бақылау;
- Әртүрлі дақылдарды тәжірибеде өсіру;
- Топырақ, су және жарықтың өсімдік дамуына әсерін зерттеу;
- Селекциялық жұмыстарға алғашқы қадам жасау.

Мұндай іс-әрекеттер оқушылардың теориялық білімін практикамен ұштастырады.

2. Практикалық дағдыларды қалыптастыру

Жылыжайдағы жұмыс барысында оқушылар мынадай практикалық дағдыларды меңгереді:

- Тұқым себу, көкөніс және гүл көшеттерін отырғызу;
- Суару, қопсыту, тыңайтқыш енгізу сияқты агротехникалық шараларды орындау;
- Өсімдік мүшелерін микроскоп арқылы зерттеу;
- Өсімдік ауруларын анықтау және алдын алу шараларын жүргізу.

Бұл дағдылар ауыл шаруашылығы мен экология саласында болашақ кәсіби бағдарға негіз болады.

Жылыжайдағы жұмыс барысында оқушылар мынадай практикалық дағдыларды меңгереді:

- Тұқым себу, көкөніс және гүл көшеттерін отырғызу;
- Суару, қопсыту, тыңайтқыш енгізу сияқты агротехникалық шараларды орындау;
- Өсімдік мүшелерін микроскоп арқылы зерттеу;
- Өсімдік ауруларын анықтау және алдын алу шараларын жүргізу.

Бұл дағдылар ауыл шаруашылығы мен экология саласында болашақ кәсіби бағдарға негіз болады.

Жылыжайдағы жұмыс барысында оқушылар мынадай практикалық дағдыларды меңгереді:

- Тұқым себу, көкөніс және гүл көшеттерін отырғызу;
- Суару, қопсыту, тыңайтқыш енгізу сияқты агротехникалық шараларды орындау;
- Өсімдік мүшелерін микроскоп арқылы зерттеу;
- Өсімдік ауруларын анықтау және алдын алу шараларын жүргізу.

Бұл дағдылар ауыл шаруашылығы мен экология саласында болашақ кәсіби бағдарға негіз болады.

3. Ғылыми-зерттеу қабілеттерін дамыту

Жылыжай – оқушылардың шағын ғылыми жобаларын орындауға таптырмас база. Мысалы:

- «Жарықтың өсімдіктің фотосинтезіне әсері»;
- «Тыңайтқыш түрлерінің өнімділікке ықпалы»;
- «Ылғалдылық деңгейінің тұқым өнуіне әсері» зерттеулері.

Осындай жобалар оқушылардың ғылыми-зерттеу мәдениетін, деректерді жинау мен талдау қабілеттерін дамытады.

Жылыжай – оқушылардың шағын ғылыми жобаларын орындауға таптырмас база. Мысалы:

- «Жарықтың өсімдіктің фотосинтезіне әсері»;
- «Тыңайтқыш түрлерінің өнімділікке ықпалы»;
- «Ылғалдылық деңгейінің тұқым өнуіне әсері» зерттеулері.

Осындай жобалар оқушылардың ғылыми-зерттеу мәдениетін, деректерді жинау мен талдау қабілеттерін дамытады.

Жылыжай – оқушылардың шағын ғылыми жобаларын орындауға таптырмас база. Мысалы:

- «Жарықтың өсімдіктің фотосинтезіне әсері»;
- «Тыңайтқыш түрлерінің өнімділікке ықпалы»;
- «Ылғалдылық деңгейінің тұқым өнуіне әсері» зерттеулері.

Осындай жобалар оқушылардың ғылыми-зерттеу мәдениетін, деректерді жинау мен талдау қабілеттерін дамытады.

Жылыжай – оқушылардың шағын ғылыми жобаларын орындауға таптырмас база. Мысалы:

- «Жарықтың өсімдіктің фотосинтезіне әсері»;
- «Тыңайтқыш түрлерінің өнімділікке ықпалы»;
- «Ылғалдылық деңгейінің тұқым өнуіне әсері» зерттеулері.

Осындай жобалар оқушылардың ғылыми-зерттеу мәдениетін, деректерді жинау мен талдау қабілеттерін дамытады.

4. Тәрбиелік маңызы

Жылыжайдағы жұмыс тек білім беріп қана қоймай, оқушыларды еңбекке баулиды. Табиғатты аялау, экологиялық жауапкершілікті сезіну, ұжымда жұмыс істеу дағдылары қалыптасады. Бұл оқушылардың жеке тұлғалық дамуына оң ықпал етеді.

Жылыжайдағы жұмыс тек білім беріп қана қоймай, оқушыларды еңбекке баулиды. Табиғатты аялау, экологиялық жауапкершілікті сезіну, ұжымда жұмыс істеу дағдылары қалыптасады. Бұл оқушылардың жеке тұлғалық дамуына оң ықпал етеді. Жылыжайдағы жұмыс тек білім беріп қана қоймай, оқушыларды еңбекке баулиды. Табиғатты аялау, экологиялық жауапкершілікті сезіну, ұжымда жұмыс істеу дағдылары қалыптасады. Бұл оқушылардың жеке тұлғалық дамуына оң ықпал етеді.

5. Қазіргі мектептердегі тәжірибе

Қазақстан мектептерінің көбінде жылыжайлар бар, бірақ олардың бәрі толыққанды жұмыс істемейді. Кейбірінде тек көкөніс өсіруге қолданылады, ал кейбірінде тәжірибелік сабақтар аз ұйымдастырылады. Сондықтан жылыжайды биология пәнін оқытудың негізгі тәжірибелік алаңы ретінде дамыту қажет.

Қазақстан мектептерінің көбінде жылыжайлар бар, бірақ олардың бәрі толыққанды жұмыс істемейді. Кейбірінде тек көкөніс өсіруге қолданылады, ал кейбірінде тәжірибелік

сабақтар аз ұйымдастырылады. Сондықтан жылыжайды биология пәнін оқытудың негізгі тәжірибелік алаңы ретінде дамыту қажет.

Қазақстан мектептерінің көбінде жылыжайлар бар, бірақ олардың бәрі толыққанды жұмыс істемейді. Кейбірінде тек көкөніс өсіруге қолданылады, ал кейбірінде тәжірибелік сабақтар аз ұйымдастырылады. Сондықтан жылыжайды биология пәнін оқытудың негізгі тәжірибелік алаңы ретінде дамыту қажет.

Жылыжай тек биология пәнімен ғана шектелмейді. Ол химия, география, экология, тіпті еңбек пәнімен тығыз байланысты интеграцияланған білім беру алаңы бола алады. Мысалы, топырақ құрамын зерттеу барысында оқушылар химиялық талдау жасайды, климат жағдайларын бақылау арқылы географиямен байланыс орнайды, ал өсімдіктердің қоршаған ортаға әсерін талқылау экология пәнін толықтырады.

Сондай-ақ жылыжайда оқушыларға экологиялық жобалар жасауға мүмкіндік туады. Мәселен, суды үнемдеу технологияларын қолдану, органикалық тыңайтқыштар әзірлеу, зиянкестермен күресудің биологиялық әдістерін зерттеу арқылы оқушылар табиғатты қорғауға үлес қоса алады. Мұндай тәжірибелер олардың экологиялық жауапкершілігін арттырады.

Жылыжайдың тағы бір артықшылығы – оқушылардың кәсіптік бағдар алуына ықпал етуі. Мектеп жасынан ауыл шаруашылығы, биотехнология, экология және агрономия салаларына қызығушылығы бар балалар осы жерде алғашқы тәжірибесін жинайды. Бұл болашақ мамандарды даярлауда маңызды қадам болып саналады.

Қазіргі таңда инновациялық жылыжай технологиялары да білім беру жүйесіне енгізіліп жатыр. Мысалы, тамшылатып суару, гидропоника, фитолампар арқылы жасанды жарық беру сияқты әдістер оқушыларға заманауи ауыл шаруашылығының жұмыс принциптерін меңгеруге жол ашады. Бұл олардың ХХІ ғасырдың талаптарына сай білім алуына жағдай жасайды.

Осылайша, жылыжай тек өсімдіктерді өсіру орны ғана емес, жан-жақты білім беретін, ғылыми зерттеуге баулитын, практикалық тәжірибе жинақтайтын және оқушыларды болашаққа дайындайтын әмбебап орта болып табылады.

Қорытынды

Жалпы білім беретін мектептерде биология пәнін оқытуда жылыжайдың рөлі зор. Ол оқушылардың теориялық білімін бекітіп қана қоймай, олардың ботаникадан практикалық дағдыларын қалыптастыруға, ғылыми-зерттеу мәдениетін дамытуға және экологиялық тәрбиені жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Сондықтан әр мектепте жылыжайдың тиімді жұмыс істеуін қамтамасыз ету – бүгінгі білім беру саласының өзекті міндеттерінің бірі.

Әдебиеттер тізімі

- [1] Әбілқасымова А.Е. Биологияны оқыту әдістемесі. – Алматы: Мектеп, 2019.
- [2] Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ. Жаратылыстану ғылымдары бойынша оқу бағдарламасы. – Астана, 2021.
- [3] Жүнісбеков Ә. Жылыжай шаруашылығы. – Алматы: АгроПресс, 2018.